

Stavovi odgojitelja o organizaciji vanjskog prostorno-materijalnog konteksta dječjeg vrtića

Vežzović, Anamarija

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:824540>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-27**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Anamarija Vežović

STAVOVI ODGOJITELJA O ORGANIZACIJI VANJSKOG
PROSTORNO-MATERIJALNOG KONTEKSTA DJEČJEG
VRTIĆA

Diplomski rad

Zagreb, rujan, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Anamarija Vežović

STAVOVI ODGOJITELJA O ORGANIZACIJI VANJSKOG
PROSTORNO-MATERIJALNOG KONTEKSTA DJEČJEG
VRTIĆA

Diplomski rad

Mentor rada:
doc. dr. sc. Edita Rogulj

Zagreb, rujan, 2023.

Sadržaj

Sažetak

Summary

1. Uvod	1
2. Važnost vrtićkog okružja	3
2.1. Karakteristike kvalitetnog interijera dječjeg vrtića	5
2.2. Karakteristike kvalitetnog eksterijera dječjeg vrtića	7
3. Odgojitelj kao podrška djetetovu razvoju i učenju	12
3.1. Organizacijske preinake unutar ustanove kao poticaj za promjene mišljenja odgojitelja o vanjskom prostorno-materijalnom okružju	14
4. Metodologija istraživačkog rada	16
4.1. Problem istraživanja	16
4.2. Cilj i zadaci istraživanja	17
4.3. Metodologija istraživanja	17
4.4. Analiza postojećeg stanja	19
4.5. Prva faza	21
4.6. Druga faza	24
4.7. Treća faza	34
5. Zaključak	39
6. Literatura	40
7. Popis slika (Izvor: osobna zbirka)	44
Izjava o izvornosti diplomskog rada	45

Stavovi odgojitelja o organizaciji vanjskog prostorno-materijalnog konteksta dječjeg vrtića

Sažetak:

Vanjski prostor predstavlja važno okruženje za učenje, McClintic i Petty (2015) pokazuju kako je način na koji odgojitelji organiziraju, koriste i planiraju vanjski prostor od ključne važnosti te da su upravo njihovi stavovi ti koji definiraju način korištenja vanjskog prostora. U ovom istraživanju korištene su fotografije, vođene bilješke te fokus grupa s odgojiteljima na kojoj su ispitani stavovi odgojitelja. Istraživanje se provodilo od početka travnja do kraja lipnja 2023. godine, a provedeno je u jednom zagrebačkom privatnom dječjem vrtiću. Inicijator ovog istraživanja je odgojiteljica koja je istraživanje koristila u svrhu svog diplomskog rada. Istraživanjem je istaknuta potreba za promjenom stavova odgojitelja vezanih za prostorno-materijalni kontekst dječjeg vrtića. Korištenjem fokus grupa potaknuta je diskusija i kreativnost ispitanika koja je u konačnici doprinijela promjenama u samom prostorno-materijalnom okruženju vanjskog prostora dječjeg vrtića. Provođenjem istraživanja uočene su značajne promjene u stavovima odgojitelja u odnosu na inicijalno stanje.

Ključne riječi: akcijsko istraživanje, boravak na otvorenom, poticajna okolina

Educators' views on the organization of the external spatial-material context of the kindergarten

Summary:

Outdoor space is an important environment for learning, McClintic and Petty (2015) show that the way educators organize, use and plan outdoor space is of key importance and that it is their attitudes that define the way outdoor space is used. In this research, photographs, notes and a focus group with educators were used, where educators' attitudes were examined. The research was conducted from the beginning of April to the end of June 2023, and was conducted in a private kindergarten in Zagreb. The initiator of this research is a educator who used the research for the purpose of her graduation thesis. The research highlighted the need to change educators' attitudes related to the spatial and material context of the kindergarten. The use of focus groups stimulated the discussion and creativity of the interviewees, which ultimately contributed to changes in the spatial and material environment of the outdoor space of the kindergarten. By carrying out the research, significant changes were observed in the attitudes of educators in relation to the initial state.

Keywords: action research, being outdoors, stimulating environment

1. Uvod

Stavovi odgojitelja o organizaciji vanjskog prostorno-materijalnog konteksta dječjeg vrtića mogu varirati ovisno o njihovim individualnim filozofijama, pedagoškim pristupima i iskustvima. Međutim, postoje neka zajednička načela i razmatranja koja bi mnogi odgojitelji mogli dijeliti kada je u pitanju organiziranje vanjskog okruženja dječjeg vrtića. Odgojiteljima je prioritet stvoriti sigurno i pristupačno okruženje za djecu, vanjski prostor koji je bez opasnosti poput oštih predmeta i neravnih površina, kako bi bio pristupačan svojoj djeci, neovisno o njihovoj dobi i sposobnostima. Valjan Vukić (2012) navodi kako vanjski prostor djeluje na sva područja djetetova razvoja stoga je važno djeci osigurati mogućnost istraživanja okoline s ciljem stjecanja novih znanja i iskustava. Hansen i suradnice (2004) smatraju kako su aktivnosti na otvorenom ključan dio djetetove dnevne vrtićke rutine tijekom koje djeca razvijaju mišiće, uče socijalne vještine i razvijaju ljubav prema prirodi. Autorice vjeruju kako je vanjski prostor zamišljen kao proširena soba dnevnog boravka, odnosno kako se aktivnosti na otvorenom trebaju jednako pomno planirati kao i one u zatvorenom prostoru. Vanjski prostor predstavlja važno okruženje za učenje¹, McClintic i Petty (2015) pokazuju kako je način na koji odgojitelji organiziraju, koriste i planiraju vanjski prostor od ključne važnosti te da su upravo njihovi stavovi ti koji definiraju način korištenja vanjskog prostora. Važno je napomenuti da na stavove odgojitelja o organizaciji vanjskog prostorno-materijalnog konteksta mogu utjecati kulturološki čimbenici. Također, na stavove odgojitelja utječu i pedagoške koncepcije kao što su Reggio Emilia, Montessori i Waldorf. Uz sve navedeno, nije neobično da se prakse i perspektive odgojitelja mogu razlikovati.

Važnost kreiranja kvalitetnog prostorno-materijalnog konteksta vanjskog prostora dječjeg vrtića i stavovi odgojitelja o istom temeljno su polazište ovoga rada. Analizirat će se stavovi odgojitelja vezano za vanjski prostor dječjeg vrtića u kojem su zaposleni te njihovi komentari i prijedlozi s ciljem unaprjeđenja ustanove. Prikupljeni komentari ukazuju na određeno nezadovoljstvo prostorno-materijalnim kontekstom vanjskog dijela dječjeg vrtića. Svrha ovog rada je unaprjeđenjem vanjskog prostora dječjeg vrtića postići promjenu stavova odgojitelja

¹ Učenje se definira kao proces kroz koji pojedinci stječu znanje, vještine, stavove i razumijevanje iz svojih iskustava, interakcija i obrazovnih aktivnosti. Uključuje složen i dinamičan proces aktivnog konstruiranja značenja i uspostavljanja veza između novih informacija i postojećeg znanja. Piaget je vjerovao da učenje nastupa prilagođavanjem novih iskustava kako bi odgovarali prethodnim konceptima i prilagođavanjem postojećih koncepta kako bi odgovarali novim iskustvima.

vezanih za isto. Miljak (2009) smatra kako kontekst mijenja ponašanje ljudi u njemu i to u kratkom vremenu. Ukoliko je cilj promjena odgojno-obrazovne prakse, potrebno je spoznati kako je „mijenjanje konteksta ključ za dublje promjene u odgojno-obrazovnoj praksi“ (Fullan, 2003, str. 30).

Rad je podijeljen na dva dijela. Teorijski dio bavi se važnošću vrtićkog okruženja, karakteristikama kvalitetnog eksterijera dječjeg vrtića te važnošću odgojiteljeve podrške dječjem razvoju. U drugom dijelu rada predstaviti će se rezultati akcijskog istraživanja, metodologija, problemi i ciljevi istraživanja. Samo akcijsko istraživanje podijeljeno je u 3 faze jednakog vremenskog trajanja koje obuhvaćaju metodu fokus grupe kao kvalitativnog oblika istraživanja koje pridonosi uvidu u stavove, vrijednosti i vjerovanja odgojitelja. Fokus grupa korištena je u sadržajnu svrhu, s ciljem dobivanja informacija o stavovima odgojitelja.

2. Važnost vrtićkog okružja

Vrtićko okružje ima presudnu ulogu u oblikovanju iskustava, razvoja i učenja djece temeljem navoda Slunjski (2008, str. 32) koja ističe kako je „kvalitetno prostorno-materijalno okružje nezaobilazna pretpostavka kvalitete življenja, odgoja i učenja djece u vrtiću“. To nije samo fizički prostor, već dinamičan i utjecajan kontekst koji može značajno odraziti na djetetov rast i dobrobit. Okružje u vrtiću predstavlja materijalizaciju odgojiteljeve teorije o djetetu (Miljak, 2009), što znači da vrtićko okružje predstavlja odraz odnosno praktično utjelovljenje odgojiteljeva uvjerenja, filozofije i razumijevanja načina na koji djeca uče i razvijaju se. Drugim riječima, način na koji je organizirano vrtićko okružje, pruženi materijali, svakodnevne aktivnosti i sveukupna atmosfera koju stvara odgojitelj pod utjecajem je njegovih temeljnih teorija i načela o razvoju, obrazovanju i učenju djeteta. Te teorije mogu uključivati ideje o tome kako djeca istražuju svoju okolinu i stupaju u interakciju s njom, važnosti igre u učenju, ulozi društvene interakcije ili važnosti stvaranja poticajne atmosfere. Dakle, vrtićko okružje nije proizvoljno; namjerno je osmišljeno i uređeno na temelju odgojiteljeve obrazovne filozofije i razumijevanja kako najbolje podržati dječji rast, razvoj i iskustva učenja. Dobro osmišljeno okružje u vrtiću podržava i potiče različite vrste iskustava učenja. Promišljenim planiranjem odgojitelji mogu stvoriti poticajne prostore koji potiču istraživanje, znatiželju i praktično učenje kakvi se često susreću u Reggio pedagogiji. Reggio koncept prepoznaje važnost uloge koju okružje ima kao aktivan suradnik u procesu učenja i igre radi čega ga nazivaju trećim odgojiteljem (Malaguzzi, 1997). Promišljena organizacija okružja omogućuje djeci razvoj samostalnosti i vještine donošenja odluka. Takvo okružje je pedagoški pripremljeno okružje, kako ga naziva Montessori (Montessori, 2003). U pedagoški pripremljenom okružju, materijali i resursi koji su dostupni osnažuju djecu da donose odluke i da se uključe u samousmjerena iskustva učenja, potičući njihovo samopouzdanje i autonomiju. Miljak (2009) navodi kako dijete uči ovisno o tome što smo mu pripremili i ponudili za korištenje u okružju stoga okolina može potaknuti kreativnost i maštu kod djece. Umjetnički kutci i prostori za maštovitu igru potiču kreativno razmišljanje i samoizražavanje, potičući djecu da istražuju svoje ideje i talente. Također, sigurno i dobro opremljeno okružje vrtića potiče fizički razvoj i grubu motoriku. Igrališta, penjalice i mogućnosti za aktivno kretanje pomažu djeci u izgradnji fizičke snage, ravnoteže i koordinacije stoga okružje koje uključuje boravak u prirodi i vanjski prostor zapravo potiče povezanost s prirodnim svijetom. Smatra se kako je izloženost prirodi povezana s brojnim kognitivnim, emocionalnim i fizičkim dobrobitima za malu djecu. Montessori(2003) pridaje

veliku važnost povezivanju djece s prirodom i vjeruje da prirodni svijet nudi vrijedne mogućnosti učenja i koristi za dječji razvoj. Također, Montessori (2003, str. 115) ističe kako u interakciji s materijalima, manipulirajući rukama kao „izvršnim organom inteligencije“ dijete konstruira i provjerava vlastite teorije fenomenima, pojavama i predmetima koja predstavljaju središte njegovih interesa. Okruženje u vrtiću moćno je sredstvo koje utječe na učenje, razvoj i opću dobrobit djece. Pažljivim planiranjem i vođenjem prostora za učenje i igru odgojitelji mogu stvoriti poticajno, inspirativno i privlačno okruženje koje postavlja temelje za cjeloživotno učenje i uspjeh. Jedan od poslova odgojitelja je kreiranje i osiguravanje uvjeta koji omogućuju djetetu samostalno ponavljanje aktivnosti s uvijek dostupnim materijalima kako bi moglo učiti s drugima te biti „agent svojeg učenja“ (Dowling 2006, str. 47). Takav prostor djetetu omogućava razvoj praktičnog razumijevanja socijalnog i fizičkog okruženja u dječjem vrtiću. Miljak (2009) navodi kako okruženje djetetu poručuje što odgojitelj od njega očekuje, kakvu sliku odnosno teoriju ima o djetetu, njegovom učenju, odgoju i obrazovanju. Slika o djetetu (Edwards i dr., 1998) predstavlja percepciju djeteta kao holističkog bića, sa svim njegovim potrebama i pravima, interesima i mogućnostima, koje izgrađuje tijekom formalnog obrazovanja. Loris Malaguzzi, tvorac Reggio koncepta, navodi kako postoje tri prava djeteta: pravo na podršku odraslog u razvoju vlastitih potencijala, pravo na povjerenje u odrasle i povjerenje od strane odraslog te pravo na podršku odraslog u oblikovanju vlastitih konstruktivnih strategija mišljenja i djelovanja (Malaguzzi, 1983; prema Hendrick, 1997). Promatrajući dijete kao kompetentno, nadasve radoznalo i snažno biće bogato potencijalima i idejama (Mann, 1840; prema Nicholson, 2005) otvara se prostor za konstruiranje prostorno-materijalnog okruženja ustanove ranog odgoja koje će moći poticati i podržati unutarnju potrebu djeteta za istraživanjem i razumijevanjem svijeta. Istraživanjem svijeta dijete svakodnevno ulazi u interakcije s drugom djecom i odraslima jer u konačnici, dijete je i socijalno biće. Prilikom interakcije s drugom djecom i odraslima okolina igra značajnu ulogu u oblikovanju dječjih društvenih života i interakcija. Društveno okruženje u kojem djeca rastu i razvijaju se može imati dubok utjecaj na njihove socijalne vještine, odnose i cjelokupnu društvenu dobrobit. Također, ono djeci pruža prilike za interakciju s drugima, uključujući članove obitelji, vršnjake, odgojitelje i članove zajednice. Pozitivna i raznolika društvena iskustva u ranom djetinjstvu mogu poboljšati djetetovu sposobnost druženja s drugima i razvijanja socijalnih vještina. Djeca promatraju i imitiraju ponašanje onih oko sebe. Društveno okruženje utječe na modele socijalnog ponašanja kojima su djeca izložena, a koji mogu oblikovati vlastite stavove, vrijednosti i načine interakcije s drugima. Takvo društveno okruženje ima presudnu ulogu u razvoju dječjih komunikacijskih vještina koje,

prema Gardneru (1983) čine jednu od osam inteligencija - interpersonalnu inteligenciju. Interpersonalna inteligencija odnosi se na sposobnost razumijevanja i učinkovite interakcije s drugima. Ljudi s ovom inteligencijom vješti su u suosjećanju, komunikaciji i suradnji s različitim pojedincima, te ih to čini prirodnim vođama i timskim igračima.

Redovite interakcije s odraslima, skrbnicima i vršnjacima djeci pružaju potrebnu praksu da nauče kako se učinkovito izražavati i razumjeti društvene znakove. Mlinarević i Tomas (2010, str. 147) navode kako „pojedini materijali, oprema i aktivnosti izazivaju među djecom puno više složenih socijalnih interakcija od drugih jer zahtijevaju usklađenu i dogovornu suradnju dvije ili više osoba u određivanju stajališta, suradnji i spremnost pomoći drugima“ radi čega su važan čimbenik socijalne kompetencije. Pozitivno društveno okružje koje potiče i podržava društvenu interakciju djece može povećati njihovo samopouzdanje u društvenim situacijama. To zauzvrat može dovesti do povećanog sudjelovanja, uključenosti i pozitivnih društvenih iskustava. Neophodno je prepoznati utjecaj društvenog okružja, ali i onog fizičkog, na djecu i stvoriti poticajna i brižna okružja koja olakšavaju pozitivan društveni razvoj. Vrtići, obitelji, zajednice i društvo općenito igraju vitalnu ulogu u stvaranju okružja koje promiče zdrave društvene odnose i podržava društveni rast i dobrobit djece.

2.1. Karakteristike kvalitetnog interijera dječjeg vrtića

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja - NCVVO (2012) izdao je Priručnik za samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u kojem su navedene smjernice za uređenje prostora dječjeg vrtića. Navedeno je kako prostor treba biti podijeljen na manje prostorne cjeline, odnosno centre aktivnosti, što potiče djecu na samoinicirano grupiranje u manje skupine i time pridonosi razvoju kvalitete njihove suradnje i komunikacije. Dane preporuke vidljive su u formiranju centara aktivnosti koji sadrže različite materijale za istraživanje i igru. (Miljak, 2000; Hansen i sur., 2004). Preporuke za formiranje prostora uključuju centre za čitanje, umjetničke postaje, znanstvena područja, prostore za dramsku igru i građevinske zone. Prilikom uređenja sobe dnevnog boravka bitno je pridati pozornost razmještanju tih i glasnih aktivnosti. Svako područje treba biti dobro opremljeno raznovrsnim materijalima i resursima koji potiču znatiželju i ohrabruju istraživanje i kreativnost. Ponuda raznolikih visokokvalitetnih materijala za učenje ključna je za podršku dječjem učenju u različitim domenama. Materijali bi trebali biti primjereni dobi, otvoreni i poticati na praktično istraživanje. Knjige, zagonetke, kockice za sastavljanje i

umjetnički pribor potiču kognitivni razvoj i maštovitu igru. Također, djeci koriste tihi prostori gdje se mogu uključiti u samostalne aktivnosti ili se odmoriti od poticajnih grupnih interakcija radi čega je udoban kutak za čitanje ili senzorni kutak s mekim jastucima, umirujućim senzornim materijalima i tihim igračkama za promicanje opuštanja i samoregulacije, poželjan u sobi dnevnog boravka (Slunjski, 2008).

Današnja djeca žive u svijetu tehnologije stoga je potrebno promišljeno integrirati tehnologiju u unutarnji prostor koristeći obrazovne aplikacije primjerene dobi, interaktivne ploče i audiovizualne materijale s ciljem poboljšanja iskustva učenja (Rogulj, 2022). Prilikom integriranja tehnologije u dječje prostore, ključno je održati ravnotežu i osigurati da tehnologija služi kao alat za poboljšanje učenja, kreativnosti i igre, a ne da zamjenjuje ključna praktična iskustva (Mikulec, Rogulj, 2023). Zajedničko planiranje koje uključuje odgojitelje, dizajnere i tehnološke stručnjake može pomoći u stvaranju prostora koji su inovativni i obrazovno učinkoviti za djecu. U današnjem tehnološkom svijetu dva su ključna principa za stvaranje okruženja prilagođenog svakom djetetu: djeca uče kroz vlastita iskustva i interakcije sa svijetom oko sebe te odgojitelji koji potiču razvoj djeteta, nadovezujući se na interese, potrebe i sposobnosti svakoga (Rogulj, 2022; Mlinarević, 2004). Isenberg i Jalongo (1997; prema Mlinarević, 2004) ističu pet kriterija dizajniranja prostora usmjerenog na dijete:

1. okolina treba slati poruku djetetu o željenom ponašanju, omogućavati slobodu kretanja i poticati kreativno učenje
2. lakoća nadgledanja odnosno važnost *praćenja* djeteta kako bi se osiguralo njegovo pravilno vođenje od strane odgojitelja
3. dostupnost materijala - otvorene police, dostupne igračke povećavaju osjećaj vlasništva kod djece
4. razlike u vidnom području djece i odraslih zbog razlike u perspektivi
5. protočnost (*engl. flow*) slobodno kretanje u prostoru, bez barijera i granica.

Kvalitetan prostor dječjeg vrtića dizajniran temeljem prethodno navedenih pet kriterija potiče djecu na učenje pružajući podršku njihovom razvoju. U takvom prostoru, dajući prioritet sigurnosti, udobnosti i personalizaciji, odgojitelji stvaraju okruženje koje potiče dječji kognitivni, društveni, emocionalni i fizički razvoj. Promišljeno dizajniran prostor s raznolikim materijalima za učenje i multikulturalnom reprezentacijom potiče inkluzivnost i priprema djecu za svijet koji se stalno mijenja, tehnološki svijet današnjice. Prostor dječjeg

vrtića služi kao umirujuća i poticajna okolina u kojoj djeca mogu istraživati, stvarati i napredovati.

2.2. Karakteristike kvalitetnog eksterijera dječjeg vrtića

Važnost pedagoški dobro promišljenog prostorno-materijalnog okružja je u tome što je ono izvor učenja te kao takvo ima visoki obrazovni potencijal (NCVVO, 2012). Dobra prostorna i sadržajna organizacija uvelike utječu na kvalitetu iskustava i učenja djece te pridonosi općoj atmosferi skupine. Glavni kriteriji kvalitetnog ozračja navedeni u priručniku su (NCVVO, 2012):

- istodobno provođenje različitih aktivnosti
- zaposlenost djece, odnosno radno ozračje
- različite socijalne interakcije djece
- slobodno kretanje djece prostorom
- djeca su slobodna odabrati aktivnost i društvo.

Vanjsko okružje koje je pažljivo osmišljeno nudi brojne dobrobiti za fizički, kognitivni, društveni i emocionalni razvoj djece. Malaguzzi (1993) spominje važnost prostornog okružja za djecu te naglašava tri osnovna zahtjeva koja prostor treba zadovoljiti, a to su: kretanje, neovisnost i interakcija. U prirodi djeteta je da se kreće - ovo uvjerenje proizlazi iz Malaguzzijevog (1993) dubokog poštovanja prema djetetu kao aktivnom i kompetentnom učeniku. Pristup Reggio Emilia naglašava važnost okružja i iskustava koja poštuju djetetovu prirodnu sklonost kretanju, istraživanju i izgradnji znanja fizičkim angažmanom s okolinom. Sklonost istraživanju potkrijepljena dostupnošću zanimljivih materijala djeci stvara osjećaj neovisnosti. Neovisnost, potreba za samostalnošću jedna je od osnovnih psiholoških potreba djeteta. Također, djetetova osnovna potreba je i potreba za kretanjem odnosno fizičkom aktivnošću. Kretanje je primarna biološka potreba djeteta koja je od iznimne važnosti za cjelokupni djetetov razvoj. Fizička aktivnost djetetu omogućava zadovoljenje nekih drugih osnovnih psiholoških potreba poput (Perry Good, 1995, 1997):

- potreba za moći – usvajanjem novih spoznaja i navika, ovladavanjem novim vještinama
- potreba za slobodom – djetetova mogućnost da samostalno izabere aktivnosti i tempo kojim će istu provesti

- potreba za pripadanjem – zadovoljenje socijalnih i emocionalnih potreba djeteta sudjelovanjem u zajedničkim aktivnostima s djecom i odraslima
- potreba za zabavom – fizičke aktivnosti u ovoj dobi većinom se smatraju igrom koja djetetu pruža nepresušne izvore zabave.

Dijete potrebu za pripadanjem zadovoljava interakcijom s drugima, bilo da je to s djecom ili odraslima. Ono uči promatrajući interakciju među drugom djecom, upijajući norme i obrasce ponašanja, usvajajući nove spoznaje. Za poticanje interakcije i komunikacije potrebno je organizirati prostor. „Djeca su poput nomada. Vole često mijenjati prostor, često se sele, vole kreirati prostor u prostoru, začas od hodnika naprave spavaonicu, od stolice podmornicu. Nomadi su i u imaginaciji, vole izmišljati različite situacije u istim ili različitim prostorima - a to im ustanova treba omogućiti“ (Vecchi, 1998; prema Miljak, 2007, str. 218). Unatoč navedenim činjenicama o važnosti kretanja, Kemple i suradnici (2016) upozoravaju na zabrinjavajući trend smanjivanja vremena koje djeca provedu u igri na otvorenom. Autori naglašavaju djetetovu potrebu za igrom i boravkom na otvorenom radi neizmjernog značaja koji takva igra ima na cjelokupni razvoj djece. Stručno dizajniran vanjski prostor prema propisanim pravilima ne samo da podržava fizički razvoj djece, već također potiče njihov društveni, emocionalni i kognitivni rast te postaje mjesto gdje djeca mogu otkrivati, maštati i stvarati drage uspomene dok grade doživotnu ljubav prema učenju i cijenjenju prirodnog svijeta. Prvenstveno, Gardnerova teorija (Gardner, 2006) sastojala se od osam vrsta inteligencije, kasnije je uvidjevši važnost ljubavi prema učenju i cijenjenju prirodnog svijeta predložio dodatak naturalističke (prirodne) inteligencije. Najjednostavnija definicija naturalističke odnosno prirodne inteligencije uključuje razumijevanje prirodnog svijeta. Pojedinci s razvijenom ovom vrstom inteligencije imaju izvrsnu sposobnost prepoznavanja i klasificiranja uzoraka u prirodi, poput biljaka, životinja i ekosustava. Uvidjevši važnost razvoja te vrste inteligencije i samog boravka na otvorenom počelo se promišljati o dizajnu vanjskog prostora dječjeg vrtića. Prilikom dizajniranja prostora naglasak se prije svega stavlja na sigurnost djece prilikom boravaka u tom prostoru. Vanjski prostor mora biti dobro održavan, siguran i opremljen strukturama i materijalima za igru koji su primjereni dobi djece. Adekvatan nadzor stručnog osoblja osigurava da djeca mogu sigurno istraživati i igrati se. Vanjski prostor je prirodni nastavak unutarne sobe dnevnog boravka i kao takav bi trebao nuditi mogućnosti za istraživanje (Slika 1.), znanstvena promatranja i mogućnosti za djecu da se uključe u otvorene projekte.

Slika 1. Samoorganizirana istraživačka aktivnost na otvorenom

Znanstvena promatranja koja uključuju praćenje rasta biljke i njenih potreba pružaju djeci mogućnost istraživanja i razvoja spoznaja o svijetu koji ih okružuje radi čega su elementi dizajna koji promiču ekološku svijest i održivost važni. Nadalje, takvi elementi mogu naučiti djecu važnosti brige za planet a značajke poput stanica za recikliranje, područja za kompostiranje ili vrta za uzgoj povrća (Slika 2.) potiču ekološku svijest.

Slika 2. Vrt za uzgoj povrća (sadnica rajčice)

Dobro dizajnirane sprave za penjanje i oprema za igru nude mogućnosti za tjelesnu aktivnost i razvoj grubih motoričkih vještina. Penjalice, ljujlačke, tobogani i elementi za ravnotežu potiču djecu na aktivnost i izgradnju njihovih tjelesnih sposobnosti. Hansen i suradnici (2004) navode kako otvoreni prostor može biti mjesto nebrojenih uzbudljivih aktivnosti i prilika za učenje te kako isti promiče razvoj muskulature. Djeca razvijaju grube i fine motoričke vještine skačući, penjući se, igrom u pijesku, skupljanjem kamenje. Igrom na otvorenom djeca postaju svjesnija mogućnosti svojeg tijela, uče kako njihova tijela funkcioniraju. Svakodnevnim vježbanjem djeca razvijaju koordinaciju, ravnotežu, tjelesnu snagu i izdržljivost. Hansen i suradnici (2004) ističu kako se već u ranom djetinjstvu na zabavan način mogu naučiti i izvježbati tjelesne vještine koje će kasnije koristiti za sportove i tjelesne aktivnosti (Slika 3.). „Cilj tjelesnog odgoja je razvijanje vještina i potrebe za trajnom tjelesnom aktivnošću“ kako navode Hansen i suradnici (2004, str. 186).

Slika 3. Razvoj grube motorike (poligon)

Osim razvoja motorike, prema Hansen i suradnici (2004), vanjski prostor na prirodan način potiče međusobno druženje djece gdje djeca usavršavaju svoje društvene vještine. Aktivnostima poput ljuljanja jedna drugih (Slika 4.) ili međusobnog punjenja kantica (Slika 5.) djeca uče o međusobnoj suradnji, zajedno uživajući u opuštenoj atmosferi stvarajući prijateljstva.

Slika 4. Vršnjačka pomoć prilikom ljuljanja

Slika 5. Djeca zajedno pune kanticu

3. Odgojitelj kao podrška djetetovu razvoju i učenju

Zadaća odgojitelja u stvaranju okruţja u vrtiću je osmisliti prostor koji potiče optimalno učenje, rast i razvoj djece, kako navodi Antonovsky (1997; prema Bašić, 2011), zadaća odgojitelja nije prenošenje znanja već stvaranje uvjeta za upoznavanje, isprobavanje i razvijanje individualnih mogućnosti. Odgojitelji, uz roditelje, igraju važnu ulogu u oblikovanju života djece. Preuzimanjem uloge mentora, medijatora i suigrača, odgojitelji postaju ključni oslonci za djetetov razvoj i učenje (Šagud, 2002). Starc i sur. (2004) ističu važnost odgojiteljevog poznavanja dječjeg razvoja, načina učenja i usvajanja znanja kako bi uspješno uveo dijete u zonu sljedećeg razvoja. Odgojitelj opaţa i djeluje u prostorno-materijalnom okruţju, uvjetima, komunikaciji s djecom i ostalim dionicima odgojno-obrazovnog procesa te utječe na stvaranje promjena u odgojno-obrazovnoj praksi. Upravo to opaţanje, slušanje i praćenje djeteta tijekom aktivnosti, njegovih interesa, aktivnosti i potreba, kao i vođenje dokumentacije, pomaţe odgojitelju prevesti dijete u zonu sljedećeg razvoja (Malašić, 2012; Slunjski, 2008; Tankersley, 2012). Prema Slunjski (2008), razvoj odgojno-obrazovne prakse zahtjevan je proces koji se u vrtiću odvija putem opaţanja, prepoznavanja i povezivanja te pridonosi unaprjeđenju kvalitete ustanove. „Vrtić je živi organizam“ (Slunjski, 2008, str. 7) nam govori kako se odgojno-obrazovna praksa neprestano mijenja, raste i razvija se, a za sve promjene u istoj odgovorni su upravo odgojitelji te svi dionici odgojno-obrazovnog procesa. Njihov je utjecaj vidljiv izvan zidova sobe dnevnog boravka, budući da njeguju sigurno i poticajno okruţje koje potiče rast i cjelovit razvoj djeteta. Okolina nije samo fizički prostor, već uključuje materijale i društvene interakcije unutar sobe dnevnog boravka. Pedagoško oblikovanje prostorno-materijalnog okruţja ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja jedna od sastavnica kurikula kao „didaktičko-metodičke koncepcije učenja i poučavanja odgoja i obrazovanja u institucijskom kontekstu“ (Miljak, 1996, str. 21). Odgojitelji igraju ključnu ulogu u njegovanju i organiziranju okruţja kako bi se zadovoljile različite potrebe djece o kojoj skrbe. Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece (1991), Drţavni pedagoški standard (2008), Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2010), Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015) i Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (2022) predstavljaju „kurikulum u širem smislu“ (Slunjski, 2006, str. 284) koji određuje teorijski dio odgojno-obrazovnog rada u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. „Kurikulum u užem smislu“ (Slunjski, 2006, str. 284) su sve one vrijednosti, principi, ciljevi, uvjeti i

odredbe spomenuti u prethodnim dokumentima oživljeni u praksi, odnosno zajednička tvorevina svih sudionika odgojno-obrazovnog rada temeljem rasprava i dijaloga o odgojno-obrazovnoj praksi koju provode. Nositelji odgojno-obrazovnog procesa, odnosno odgojitelji, surađujući sa stručnim timom, odgovorni su za realizaciju kurikuluma. Odgojitelji kreiraju okruženje za poticanje aktivnog učenja i istraživanja istovremeno pružajući širok izbor poticajnih materijala i aktivnosti koje osnažuju dječju znatiželju i kreativnost. Dobro osmišljeno okruženje poziva djecu da istražuju, postavljaju pitanja i otkrivaju. Takvo okruženje osmišljeno je da podrži dječji holistički razvoj u kognitivnim, društvenim, emocionalnim, fizičkim i jezičnim domenama. Odgojitelji oblikuju aktivnosti i prostore koji promiču različite aspekte razvoja, osiguravajući dobro zaokruženo iskustvo učenja, oni su stupovi potpore na djetetovu obrazovnom putu, usmjeravajući i njegujući njihov razvoj u više dimenzija. „Odgojitelj se u svakom slučaju uključuje različitim materijalima, partnerstvom u igri, poticajima raznih vrsta, ukazivanjem na prikladan model djelovanja...koji dijete navode da uoči problem, da se približi rješenju ili da ga riješi“ (Došen Dobud, 1995, str. 24). S nepokolebljivom predanošću, empatijom i pedagoškom stručnošću stvaraju pozitivno i poticajno okruženje za učenje. Tankersley (2012) navodi kako je zadaća odgojitelja koristiti strategije i vještine prilikom osmišljavanja aktivnosti uzimajući u obzir dječja iskustva i kompetencije s ciljem podržavanja daljnjeg razvoja. Prihvatajući ulogu onih koji pomažu rasti, odgojitelji u djecu usađuju ljubav prema učenju, empatiju i otpornost. Stvaranje prostorno-materijalnog okruženja u skladu s razvojnim potrebama i interesima djece inspirirano je odgojiteljevom slikom o djetetu kao biću bogatom potencijalima. Samo djelovanje odgojitelja ovisi o njegovoj implicitnoj pedagogiji (Miljak, 1996; Slunjski, 2006, 2011; Petrovič – Sočo, 2011). Implicitna pedagogija uključuje odgojiteljeva implicitna uvjerenja, vrijednosti i stil poučavanja, koji mogu značajno utjecati na okruženje učenja i iskustva djeteta. Miljak (2009) ističe kako je odgojiteljevo razumijevanje djeteta svakim danom sve veće i dublje, stoga bi i odgojiteljevo djelovanje trebalo biti usklađenije s djetetovim potrebama, interesima i mogućnostima. Emocionalna i socijalna sigurnost te sigurno okruženje za učenje i upoznavanje okoline rezultat su međusobnog uvažavanja i pozitivnih te podržavajućih odnosa (Jurčević Lozančić, 2011; Petrovič – Sočo, 2007).

3.1. Organizacijske preinake unutar ustanove kao poticaj za promjene mišljenja odgojitelja o vanjskom prostorno-materijalnom okružju

Vanjsko okružje dio je ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Stoga je jednako značajno u oblikovanju dječjih iskustava učenja i razvoja. Međutim, odgojitelji imaju različita mišljenja o organizaciji i značaju ovog okružja. Slunjski (2006, 2011) u svojim istraživanjima dolazi do zaključka da stavovi odgojitelja utječu na ponašanje djece koja djeluju u skladu s tumačenjem želja, namjera, očekivanja i strahove odraslih. Uključivanje odgojitelja i stručnih suradnika u suradnju koja potiče preispitivanje njihova mišljenja bitno je za stvaranje pozitivnog i obogaćujućeg ozračja za djecu. Miljak (1996) ističe kako analiziranje i modificiranje okružja pozitivno utječe na kvalitetu okružja, a samim time i na kvalitetu odgojno-obrazovnog procesa u ustanovi ranog odgoja i obrazovanja. Refleksija i samorefleksija pomažu odgojiteljima da steknu uvid u važnost dobro organiziranog i poticajnog okružja u poticanju učenja i uključenosti djece. Miljak (2009) ističe kako promišljeno, pedagoški pripremljeno i oblikovano okružje u kojem djeca svakodnevno žive, može omogućiti odgojiteljima dublje i kvalitetnije upoznavanje svakog djeteta ponaosob. Također, odgojitelje valja osnažiti da daju doprinos, izraze svoje preference i budu dio procesa donošenja odluka, odnosno da budu dio timskog rada u interesnim grupama. Upravo je timski rad važna predispozicija konkretnim poboljšanjima odgojno-obrazovnog rada koja dolaze akcijskim istraživanjima. Uključivanjem u akcijska istraživanja odgojitelji postaju istraživači vlastite odgojno – obrazovne prakse, refleksivni praktičari koji teže vlastitom profesionalnom razvoju (Slunjski, 2006; Petrović – Sočo, 2011; Tankersley, 2012). Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja ističe kako je „trajan „rad na sebi” s ciljem unapređenja osobnoga i profesionalnog djelovanja obveza odgojitelja i drugih sudionika procesa i postulat u radu s djecom“ (NCVVO, 2012, str. 24). Vlastiti profesionalni rast i razvoj bitna su stavka u radu odgojitelja s obzirom da je dječji vrtić zajednica koja kontinuirano uči (Slunjski, 2006; 2008; 2011). Profesionalni razvoj odgojitelja usko je vezan uz promjene i unaprjeđenje prakse koje su moguće samo ukoliko vrtić potiče profesionalni rast i razvoj svojih djelatnika (Vujičić, 2011). Nadalje, profesionalni razvoj odnosi se na kontinuirani proces učenja, usavršavanja i razvijanja znanja, vještina i praksi u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Tijek stručnog usavršavanja i napredovanja koji osnažuju odgojitelje da djeci pruže najbolja moguća iskustva učenja pomoću igre. Potrebno je prihvatiti koncept cjeloživotnog učenja, ostati otvoren za nove ideje, istraživanja i razvoj u području obrazovanja, uključiti se u bezbrojne prilike za profesionalni razvoj, kao što su

radionice, konferencije i tečajevi. Suradničko učenje s kolegama odgojiteljima i uključivanje u profesionalne obrazovne zajednice, timske sastanke i promatranje kolega omogućuje odgojiteljima da dijele primjere dobre prakse, razmjenjuju ideje i uče jedni od drugih. Odličan primjer mreže kvalitetnih praksi i stvaranja zajedničkog znanja je „PAUK - u mreži dobre prakse“ razvijen od strane KoHo pedagogije, edukativne platforme unutar koje se provode edukacije za odgojitelje. Otvorenost za nove ideje odgojitelja čini kreativnim sudionikom odgojno–obrazovnog procesa koji skupa s djetetom uživa u avanturi kroz koju prolaze jer „ako njeguje sliku o djetetu kao biću bogatom potencijalima i intrinzično motiviranom za razumijevanje svijeta oko sebe, prostorno-materijalno okružje osmisliće i oblikovati u skladu s razvojnim potrebama i interesima djece” (Malašić, 2012, str. 125).

4. Metodologija istraživačkog rada

4.1. Problem istraživanja

Tijekom zajedničkih refleksija odgojitelja uočeno je nezadovoljstvo uređenjem vanjskog prostora dječjeg vrtića i materijalnim uvjetima. Kada su odgojitelji nezadovoljni uređenjem vanjskog prostora u svom obrazovnom okružju, to može imati negativan utjecaj na njihovu intrinzičnu motivaciju. Intrinzična motivacija odnosi se na unutarnji poriv i entuzijazam koji dolazi iz pojedinca da se uključi u aktivnost zbog čiste radosti, interesa ili osobnog ispunjenja koje ona donosi (Reeve, 2010). Neorganiziran ili loše održavan vanjski prostor može stvoriti frustraciju i stres za odgojitelje. Negativne emocije povezane s takvim okružjem mogu iscrpiti njihovu intrinzičnu motivaciju koja je često povezana s osjećajem autonomije i kontrole nad vlastitim radom. Ako se odgojitelji osjećaju ograničeno ili nemoćno u poboljšanju vanjskog prostora, to može narušiti njihov osjećaj autonomije i oslabiti njihovu intrinzičnu motivaciju. Rješavanje nezadovoljstva odgojitelja vanjskim prostorom ključno je za vraćanje njihove intrinzične motivacije i poticanje pozitivnog odgojno–obrazovnog okružja. Uključivanje odgojitelja u izmjene i poboljšanje vanjskog prostora može ih osnažiti i ponovno probuditi njihovu strast za stvaranjem obogaćujućih iskustava učenja kroz igru. Pružanje resursa, podrške i prilika za profesionalni razvoj u vezi s igrom na otvorenom također može povećati samopouzdanje i kreativnost odgojitelja u učinkovitom korištenju prostora. U konačnici, poticajno i zadovoljavajuće vanjsko okružje može doprinijeti intrinzičnoj motivaciji odgojitelja i njihovoj predanosti poticanju rasta i razvoja djece.

Problem istraživanja proizlazi iz nepotica jnih materijalnih uvjeta i okoline, stavova odgojitelja i njihovih implicitnih pedagogija, stoga je problem istraživanja definiran organizacijom i unošenjem promjena u prostorno-materijalnom okružju s ciljem poticanja pozitivnijeg mišljenja odgojitelja na temu vanjskog prostorno-materijalnog okružja.

4.2. Cilj i zadaci istraživanja

Cilj istraživanja bilo je pronaći način za unaprjeđenje postojećeg odgojno-obrazovnog rada u dječjem vrtiću uvodeći promjene u fizičkom i materijalnom vanjskom prostoru dječjeg vrtića te kako doprinijeti poboljšanju mišljenja odgojitelja.

Zadatak istraživanja bio je potaknuti odgojitelje na promišljanje i eventualno mijenjanje stavova njihovim poticanjem na osmišljavanje i uvođenje promjena u organizaciji kvalitetnog vanjskog prostorno – materijalnog okružja dječjeg vrtića.

4.3. Metodologija istraživanja

Nakon uočavanja problema istraživanja te postavljanja cilja i zadatka, kao metoda istraživanja odabrano je akcijsko istraživanje s elementima etnografskog pristupa. „Akcijska istraživanja su oblik kolektivnog samorefleksivnog ispitivanja koje provode sudionici u društvenim situacijama kako bi poboljšali racionalnost i pravednost vlastitih društvenih ili obrazovnih praksi, kao i vlastito razumijevanje tih praksi i situacija u kojima se te prakse provode. Taj pristup je akcijsko istraživanje samo onda kada je suradničko, premda je važno razumjeti da se akcijsko istraživanje grupe provodi kroz kritički propitano djelovanje pojedinih članova grupe“ (Kemmis i McTaggart, 1988; prema Cohen, Manion, Morrison 2007, str. 227). Kember (2005) navodi kako je akcijsko istraživanje u obrazovanju usmjereno na unaprjeđenje prakse, promicanje kvalitete odgojno-obrazovnog procesa i općenito kvalitete ustanove u kojoj se provodi. Akcijsko istraživanje je „temeljna strategija profesionalnog rasta koju se može općenito definirati kao individualno ili skupno ispitivanje vlastite profesionalne prakse u svrhu samounapređivanja čime se povećava vjerojatnost uspješnijeg učenja učenika“ (AZOO, 2011, str. 12), odnosno djece. Najčešće tehnike prikupljanja podataka su kvalitativne - sustavno promatranje procesa, analiza dokumentacije i bilješke. McNiff i Whitehead (2006) ističu kako se dobiveni podaci najčešće ispituju odabirom, sažimanjem i grupiranjem u odnosu na pretpostavljeni problem istraživanja.

U ovom istraživanju korištene su fotografije, vođene bilješke te provedena fokus grupa s odgojiteljima na kojoj su iznesena mišljenja iz kojih su se mogli iščitati stavovi odgojitelja. Istraživanje se provodilo od početka travnja do kraja lipnja 2023. godine, a provedeno je u jednom zagrebačkom privatnom dječjem vrtiću. Dječji vrtić ima dvije

skupine, mješovitu jasličku skupinu i mješovitu vrtićku skupinu koje dijele zajednički vanjski prostor dječjeg vrtića. Redovni cjeloviti 10-satni program predškolskog odgoja i obrazovanja provodi se u obje skupine, kojeg u jasličkoj skupini pohađa 12 djece u dobi od 1 do 3 godine, a u vrtićkoj skupini 22 djece u dobi od 3 do 7 godina. Inicijator ovog istraživanja je odgojiteljica koja je istraživanje koristila u svrhu svog diplomskog rada. U istraživanju je sudjelovalo petero odgojitelja iz obje skupine. Sudionici istraživanja su u životnoj dobi od 29 do 38 godina. Jedan odgojitelj ima 10 godina radnog staža, dvije odgojiteljice imaju 5 godina radnog staža, jedna odgojiteljica ima 2 godine radnog staža te jedna odgojiteljica ima jednu godinu radnog staža.

Uvid u stariju pedagošku dokumentaciju iz perioda zadnjih pet godina, provedena fokus grupa s odgojiteljima, foto-dokumentacija postojećih prostorno-materijalnih uvjeta te bilježenje ponašanja djece tijekom boravka na otvorenom pridonijeli su analizi trenutnog stanja. Istraživanje je obuhvaćalo tri faze istraživanja, svake u trajanju od mjesec dana. Taj period je protekao u istraživanju stručne literature vezano za temu boravka na otvorenome. Pratile su se aktivnosti s djecom, radila refleksija prije akcije, u akciji i nakon akcije. Cohen i sur. (2007) postavili su faze akcijskog istraživanja. Iste se primjenjuju i u ovom istraživanju:

1. Identifikacija, evaluacija i formulacija svakodnevnih problema koji se vide kao alarmantni
2. Uvodne rasprave, odnosno razgovor zainteresiranih strana s ciljem rješavanja problema iznoseći pitanja i prijedloge
3. Iščitavanje stručne literature
4. Eventualno korigiranje početnog problema kao i ciljeva te pretpostavki
5. Odabir istraživačkog postupka
6. Evaluacija
7. Način provođenja istraživanja – fokus grupe, vođenje bilješki, promatranje dječjih aktivnosti, analiza podataka
8. Tumačenje dobivenih podataka te donošenje zaključka

4.4. Analiza postojećeg stanja

Analiziran i mapiran je izgled dvorišta u kojem se nalaze namjenski postavljene sprave koje su atestirane. Cjelokupni prostor je ograđen i osiguran dotrajalom ogradom (Slika 6.). Zidovi koji djelomično ograđuju dvorište oslikani su djeci poznatim likovima. Ostatak dvorišta nije usklađen s člankom 50. Državnog pedagoškog standarda, DPS, koji navodi „Oprema i organizacija prostora svrhom i namjenom mora biti primjerena djetetovoj dobi te jamčiti provedbu programom određenih zadaća... Oprema i namještaj dječjih vrtića moraju biti funkcionalni, prenosivi, stabilni, od kvalitetnog materijala, po mogućnosti prirodnog, lakog za održavanje, postojanih boja, estetskog izgleda i primjerenog dječjoj dobi“ (Hrvatski sabor, 2008, str. 15).

Slika 6. Dotrajala ograda dječjeg vrtića

Također, uočen je identičan vremenski period u kojem obje odgojne skupine izlaze na boravak na zraku dok je povratak u sobe dnevnog boravka u razmaku od pola sata. U periodu kada su sva djeca na dvorištu uočena je komunikacija između djece bez obzira na skupinu iz koje dolaze. Primjetno je kako je u periodu boravka djece na otvorenom igra često samoorganizirana te su naglašene samoincirajuće igre djece.

Dvorište je opremljeno spravama kao što su ljuljačke, penjalica i tobogan za malu djecu ispod kojih se nalazi antistresna podloga i pješčanik sa starim pijeskom (Slika 7). Uz fiksne sprave na dvorištu se nalazi nekoliko dječjih guralica te drugih vozila raznih veličina.

Slika 7. Opremljenost dvorišta

Djeci su prilikom boravka na zraku dostupne lopte, prirodni materijali poput kamenja, i grančica te krede. Osim navedenog, odgojitelji su često pripremali stol i stolice koje su iznosili iz unutarnjeg prostora sobe dnevnog boravka potičući likovne aktivnosti za stolom, koristeći drvene olovke u boji, flomastere i tempere. Uvidom u pedagošku dokumentaciju iz prethodnih godina primijećeno je kako su odgojitelji organizirali poligone za poticanje motoričkog razvoja kao i igre vodom, a sve to je zapaženo i neposrednim uvidom u praksu tijekom provođenja akcijskog istraživanja. Prethodnih godina boravak odgojitelja na otvorenom svodio se na nadziranje ponašanja djece, upozoravanje na pridržavanje pravila u svrhu njihove sigurnosti i rješavanje nebrojenih sukoba radi prepirke oko korištenja dostupnih materijala i sprava. Primijećeno je kako je mala količina vremena ostala slobodna za praćenje i dokumentiranje djece i njihovih aktivnosti.

Nadalje, provedena je fokus grupa u koju su bili uključeni svi odgojitelji s ciljem evaluacije trenutnog stanja iz koje su bili vidljivi stavovi o prostorno-materijalnim i tehničkim uvjetima rada, zdravstveno-higijenskim uvjetima rada i sigurnosti te ljudskim resursima. Obradom podataka provedenih fokus grupom dobivene su smjernice u analizi kvalitativnih podataka.

Hansen, Kaufmann i Walsh (2004) navode kako je ponašanje djece različito u sobi dnevnog boravka i vani na otvorenom. Neka djeca koja su u sobi dnevnog boravka tiha, vani imaju priliku biti glasnija. Također, na otvorenom se djeca češće grupiraju u veće skupine za

razliku od grupiranja u sobi dnevnog boravka gdje grupu najčešće čini dvoje do troje djece. Navedene činjenice primijećene su u sklopu ovog istraživanja koje je uključivalo promatranje dječjih aktivnosti na otvorenom.

Uočeno je kako nedovoljan broj centara aktivnosti na otvorenom prostoru uvelike mijenja klimu skupine. Djeca češće ulaze u prepirke, postoji manjak tolerancije prilikom dijeljenja igraćaka, poneki fizički obračun. Najčešće dolazi do naguravanja među djecom jasličke dobi s obzirom da nisu sposobni verbalizirati svoje želje i potrebe. Razvojna karakteristika djece mlađe dobi okarakterizirana je izostankom sposobnosti na čekanju reda i česta pitanja poput „*Kad će bit' zamjena ljulja?*“. Uočeno je kako je prostorno-materijalno okruženje dvorišta nepoticažno za velik broj djece. Nadalje, manjak materijala uvelike utječe na ponašanje djece, ali i odgojitelja. Zapažena je povećana količina frustracije, nervoze, ljutnje i negodovanja među djecom što je u konačnici dovelo i do pojave nepoželjnih ponašanja.

Prvi korak u provođenju akcijskog istraživanja bilo je uključivanje sudionika nakon čega je uslijedilo početno identificiranje problema, iščitavanje literature u potrazi za odgovorima, postavljanje preduvjeta, ciljeva i zadataka. Kao što je ranije navedeno, istraživanje je provedeno vodeći se fazama istraživanja Cohena i suradnika (2007).

4.5. Prva faza

U prvoj fazi istraživanja definiran je tim koji se sastojao od pet odgojitelja koji rade u dvije odgojne skupine. Svih pet odgojitelja sudjelovalo je u fokus grupi provedenoj putem Zoom-a u terminu od 19 sati do 19.40 sati. Vrijeme provođenja fokus grupe prilagođeno je potrebama svih sudionika. Cilj prve fokus grupe bila je analiza trenutnog stanja što se pokušalo ostvariti planiranim pitanjima te potaknuti raspravu. Pitanja su temeljena na definiranju trenutnog stanja prostora na odgovornome.

- Smatrate li vanjski prostor našeg vrtića poticajnim za djecu?
- Smatrate li vanjski prostor našeg vrtića ugodnim za boravak djece?
- Jeste li zadovoljni uređenjem vanjskog prostora dječjeg vrtića?
- Jeste li zadovoljni opremljenošću vanjskog prostora dječjeg vrtića?
- Smatrate li naš vrtić dobro opremljenim?
- Imate li dovoljno materijala za kvalitetan rad?
- Smatrate li da su djeca u našem vrtiću sigurna?

- Smatrate li da su vanjski prostori našeg vrtića sigurni?

Nakon provedene fokus grupe koja je snimanja na pametan telefon, snimka se transkriptirala kao bi se dobio što bolji uvid u mišljenja sudionika. Temeljem iskaza sudionika pokušala su se utvrditi prioriteta područja koja će biti cilj uvođenja promjena.

Dobiveni odgovori ukazuju na nezadovoljstvo trenutnim prostorno-materijalnim okruženjem dječjeg vrtića.

S1: „Prostor je prazan i nesiguran. Osim ljuljački i klackalice djeca nemaju neki poticaj na dvorištu.“

S2: „Prostor nije nikako ugodan. Šljunak na podu je jako loš, diže se prašina, većina sprava je na suncu, pješčanik je prljav. Sve djeluje jako zamorno i sivo.“

S3: „Nedostaje nam materijala za rad. Ne da mi se stalno kupovati krede. Da bar možemo napraviti neki poligon, ali nemamo dovoljno panjeva. Ili da možemo staviti koš, to bi klincima bilo fora. Zamijeniti pješčanik, staviti neki suncobran da baca sjenu...“

S1: „Ograda je loša. Da ju bar možemo zamijeniti. Svaki dan se bojim hoće li koja daska ispasti pa da se netko nabode. Ne razumijem kaj je tako teško staviti ogradu kakva je sa druge strane. I ona klackalica, već fali jedna daska. Jedino kaj je dobro je kaj klinci ne mogu otvoriti vrata od dvorišta.“

S4: „Ja mislim da prostor nije siguran ali djeca su sigurna. Svi smo svjesni opasnosti dvorišta pa dodatno pazimo na njih, na te stvari koje nisu baš najbolje. Mislim da je klincima dobro, ali da bi moglo biti bolje, moglo bi.“

Dobiveni podaci ukazuju kako odgojitelji smatraju da prostor vrtića može biti poticajan uz njihovu intervenciju no izrazito su nezadovoljni uređenjem i opremljenošću vanjskog prostora. Svi se slažu kako je potrebno uvesti promjene u izgledu dvorišta, organizaciji prostora i uvesti centre aktivnosti, poraditi na raznovrsnosti i dostupnosti materijala, planiranju poticaja i aktivnosti te najvažnije, sigurnosti vanjskog prostora. Odgojitelji smatraju kako nemaju dovoljno materijalnih uvjeta za velike promjene. Mišljenja su kako je prvi korak u unaprjeđenju prostora razgovor s ravnateljem vezano za ulaganje financijskih sredstava u isto. Prioritet prve faze uvođenja promjena je sigurnost djece prilikom korištenja vanjskog prostora dječjeg vrtića. Osiguravanje sigurnosti djece u vrtiću od iznimne je važnosti i prioritet odgojitelja, osoblja i roditelja. Vrtić je ključna faza u

djetetovu razvoju, a sigurno okružje promiče njihovu fizičku, emocionalnu i društvenu dobrobit. Kontrolirani pristup zgradi vrtića s nadzorom ulaza i izlaza kako bi se spriječio ulazak neovlaštenih osoba jedna je od bitnih stavki osiguravanja sigurnosti djece. Nadalje, igračke, oprema i materijali u vrtiću trebaju zadovoljavati sigurnosne standarde i biti primjereni dobi. Uz sve navedeno, bitno je pružiti sigurno i zaštićeno igralište na otvorenom s odgovarajućom opremom, mekim površinama i nadzorom kako bi se smanjio rizik od nezgoda. Iz podataka dobivenih ovom fokus grupom može se zaključiti kako odgojitelji smatraju da su djeca u vrtiću sigurna no razilaze se u mišljenjima vezano za sigurnost vanjskog prostora dječjeg vrtića.

Također, dizajn vanjskog prostora vrtića koji je vizualno privlačan djeci ključan je za stvaranje dopadljivog i poticajnog okružja. Vizualno atraktivan vanjski prostor može potaknuti dječju znatiželju, maštu i želju za istraživanjem, igrom i učenjem. Odgojitelji smatraju kako je u prvoj fazi potrebno ofarbati sve sprave na dvorištu, zamijeniti dotrajalu ogradu, zamijeniti dvorišnu podlogu te pijesak u pješčaniku. Također, u prvoj fazi odgojitelji bi voljeli dodati prirodni neoblikovani materijal poput panjeva koji bi djecu potaknuo na samostalno osmišljavanje igara i aktivnosti. Jedan odgojitelj je pesimističan prema preinakama te smatra kako iste nisu moguće bez potpune promjene, zamjene *starog za novo*, kupovine novih sprava i nove ograde. Odgojitelji su iskazali zainteresiranost za promjene te se zalažu za provođenje istih. Planiran je termin sljedeće fokus grupe koja je održana nakon perioda od mjesec dana te je dogovoren zajednički zadatak, osmišljavanje potrebnih promjena i razgovor s ravnateljem kako bi osigurao nužne materijale za planirane aktivnosti. Također, odgojitelji su za zadatak imali pripremiti ideje i fotografije za sljedeću fazu promjena.

Uz analiziranje segmenta infrastrukture interes je bio usmjeren i na vremenski kontekst. —Uvidom u pedagošku dokumentaciju primijećeno je kako se odgojiteljeva organizacija boravka na otvorenom temelji na praćenju klimatskih promjena te da djeca jasličke skupine provode znatno manje vremena na otvorenom prilikom nepovoljnih vremenskih uvjeta. U razgovoru s odgojiteljima iznesen je razlog koji je povezan s organizacijom brzog povratka u sobu dnevnog boravka, SDB, u slučaju iznenadne kiše te prisutnost samo jednog odgojitelja u skupini u vrijeme boravka na dvorištu. Promatrajući praksu uočeno je kako je period boravka na otvorenom obavezan za svu djecu te da nemaju mogućnost izbora. U situacijama u kojima je dio djece poželio ostati unutra nije postojala ta mogućnost. Objašnjenje za navedeno je kako nema tko istovremeno paziti na djecu u SDB i

vani na otvorenom. Primjetna je zadovoljavajuća razina kompetencija odgojitelja prilikom prosuđivanja potreba djece kao i zadovoljavajuća organizacija među odgojiteljima. U vrijeme boravka na otvorenom prisutno je dvoje do troje odgojitelja te su svi raspoređeni po dvorištu i po potrebi, ovisno o aktivnostima djece. Ovdje je primjetan manjak odgojitelja koji bi istovremeno nadzirali unutarnji prostor i SDB kako bi djeca nesmetano koristila isti.

Tijekom istraživanja uočeno je kako odgojitelji rijetko organiziraju vanjski prostor dječjeg vrtića. Rijetko planiraju i provode unaprijed osmišljene i vođene aktivnosti, a češće su to aktivnosti temeljene na praćenju trenutnih interesa. U tim situacijama djeci se nude glazbene ili tjelesne aktivnosti poput glazbenih stolica, glazbenih kipova i raznih poligona. Odgojitelji ističu kako nedovoljnu količinu provedenih aktivnosti na otvorenom mogu pripisati manjkavosti prostora i resursa. U prostoru dvorišta postoji nekoliko panjeva i čunjeva koji se koriste za izradu poligona. Djeca ih nerijetko koriste i za samostalnu organizaciju poligona i grupne igre. U navedenim situacijama vidljivo je kako starija djeca pomažu mlađoj u prelaženju poligona te ih rado uključuju u zajedničku igru.

U ovom periodu nije se mnogo toga dogodilo. Ravnatelj se složio kako je potrebno zamijeniti ogradu te izmijeniti dvorišnu podlogu i pijesak u pješčaniku. Dvorišna podloga i pijesak su naručeni no nije bilo dostupnih radnika za zamjenu ograde te su planirani radovi odgođeni do zadovoljavanja svih potrebnih elemenata. Odgojitelji su nastavili s promišljanjem o mogućih promjena koje bi iziskivale manje financijske izdatke. Pripremali su ideje, proučavali literaturu, međusobno razgovarali te dijelili iskustva s kolegama iz drugih vrtića. U međuvremenu, stigao je naručeni pijesak te dvorišna podloga koja nije zadovoljavala unaprijed dogovorene uvjete. Iako je postavljena nova podloga, problem prekomjernog stvaranja prašine nije riješen. Istekom perioda prve faze odgojitelji su i dalje zabrinuti nedostatkom materijalnih uvjeta.

4.6. Druga faza

Druga faza započela je nakon perioda od mjesec dana. Prva aktivnost bila je provođenje fokus grupe putem aplikacije Zoom u periodu od 19 sati do 19.40.

Fokus grupa se temelji na pitanjima koja su bila usmjerena na poticanje rasprave i utvrđivanja mišljenja sudionika o sljedećim temama:

Što možemo učiniti?

Što ćemo prvo izmijeniti?

Na koji način možemo dobiti potrebne materijale?

Koje centre aktivnosti je potrebno osmisliti u vanjskom prostoru dječjeg vrtića?

Koliko vremena nam je potrebno za takvu promjenu?

Povala se diskusija vezana za učinjene promjene kojima su odgojitelji bili relativno nezadovoljni. Na ovu raspravu odgojitelji su došli spremni s idejama vezano za osmišljavanje i planiranje centara aktivnosti.

Sudionici su bili aktivni te iskazali djelomično zadovoljstvo s dosadašnjim promjenama. Međutim, pripremili su konstruktivne prijedloge za unaprjeđivanje kvalitete prostora na otvorenome. Tijekom fokus grupe imali su priliku iznijeti svoje ideje vezano za osmišljavanje i planiranje centara aktivnosti. Mogu se izdvojiti prijedlozi sudionika S1 koji navodi „Mislim da bi nam se odlično uklopio vodeni centar s bazenčićem i svim popratnim, istraživački centar – kukci, bube i slično, vrtni centar u kojem ćemo saditi cvijeće i povrće s djecom, centar građenja gdje ćemo koristiti prirodne materijale, likovni centar...“ Također, S2 predlaže izradu „hotel za bube. Za pauke poseban motel“. Nadalje, S3 sugerira „Stavila bih cijevi i bazenčiće za istraživački dio s vodom, novi pješčanik i pripadajuće stvari koje idu uz to, definitivno bih napravila mali vrt i cestu za bagere, jednu od šljunka i jednu od pijeska.“. S2 smatra „da treba nešto za fizičku aktivnost, razvoj motoričkih sposobnosti, možda neke igre iscertane po podu i nešto što se može modelirati po potrebi“. Naposljetku, S4 ističe „Potrebni su nam različiti materijali i dosta neobrađenog materijala. Mogli bismo slati mailove s molbama za donacije raznim tvrtkama koje možda bacaju neke stvari koje bi nam dobro došle. Ravnatelj nam treba odobriti takve stvari i odraditi ovaj financijski dio“.

Odgojitelji su pripremili razne fotografije centara aktivnosti koji su bili aktualni u hrvatskim ali i svjetskim dječjim vrtićima. Svi su se složili kako je potrebno preseliti pješčanik jer trenutna pozicija pješčanika nije poticajna za djecu. Također, cjelokupan prostor dvorišta je u potpunosti bez sjene što boravak u ljetnim sunčanim danima čini neprihvatljivo za djecu. Ujedno je zapažen pojačan interes djece za igru autićima, cestama i građevinskim strojevima radi čega je odlučeno kako je potrebno osmisliti centar koji bi objedinio sve navedeno. Također, djeca pokazuju interes za dinosaure stoga će odgojitelji osmisliti i prostor

za igru s dinosaurima, koja je do tada bila rezervirana samo za sobu dnevnog boravka. U sobi dnevnog boravka primijećen je veliki interes djece za centar kuhinje stoga je odlučeno kako će se napraviti i vanjski centar kuhinje, nazvan – *ljetna kuhinja*. Odgojitelji su izrazili želju i za proširenjem unutarnjeg glazbenog centra na vanjski prostor. Tijekom istraživanja djeca vrtićke skupine bila su u eko projektu koji se proširio i na glazbeni centar gdje su zajedno s odgojiteljima izrađivali instrumente od recikliranog materijala.

U ovoj fazi fokus grupe istraživač je imao potrebu potaknuti odgojitelje na razmišljanje kako uključiti djecu i roditelje u izradu, odnosno nabavku materijala za tek osmišljene centre. Odgojitelji se često suočavaju s izazovima povezanim s ograničenim resursima i financiranjem, što može utjecati na njihovu sposobnost da osiguraju materijale i resurse za sobu dnevnog boravka. Često pronalaze kreativna rješenja, traže podršku od svojih zajednica, surađuju s kolegama i prenamjenjuju postojeće materijale kako bi zadovoljili potrebe djece.

Na ovoj fokus grupi dogovoreni su centri koje je potrebno osmisliti u periodu od mjesec dana kada se održala nova fokus grupa. Sukladno dogovoru s druge fokus grupe, prostor je podijeljen na dva dijela. Prvi dio prostora bio je rezerviran za tjelesnu aktivnost i aktivnosti za poticanje motoričkog razvoja. Taj prostor ima betoniranu stazu koju djeca koriste za vožnju vozilima. Nadalje, na tom dijelu nalazi se i prazan prostor na kojem se djeca najčešće igraju loptom igrajući nogomet. Na tom prostoru nisu rađene intervencije zbog osiguravanja mogućnosti zadovoljavanja potrebe djece za samoincirajućom igrom. U drugom dijelu prostora nalazi se natkrivena kućica i sprave za igru. Postojeći prostor oplemenjen je centrima: centar za igru autićima, centar gradilišta, centar dinosaura, glazbeni centar i centar kuhinje koji će u daljnjem tekstu biti detaljnije opisani.

CENTAR ZA IGRU AUTIĆIMA

Izrada ceste za igranje autićima u vanjskom prostoru vrtića može biti zabavna i privlačna aktivnost koja potiče dječju maštu i kreativnost. U ovom centru bilo je potrebno odlučiti o izgledu i dizajnu cesta. Uzet je u obzir raspoloživi prostor dvorišta, broj djece koja bi se ondje igrala i broj autića koji se ondje mogu udobno smjestiti. Bilo je potrebno odrediti materijal od kojeg će se cesta graditi i prostor na kojem će biti smještena. Roditelji su donirali drvene IKEA pruge koje su rađene od visokokvalitetnog drveta od koje je stvoren dio ceste s jednostavnom petljom, raskrižjem i kružnim tokom. Djeca su osmislila prostor za dodatnu

igru pa su dodali parkirna mjesta (Slika 8.). Nadalje, bilo je potrebno obogatiti područje ceste nekim elementima krajobraza. Dodane su kuće te farme sa životinjama i ljudima, dodana su i stabla kako bi stvorili realističnije i vizualno privlačnije okruženje. Djeca su u SDB odabrala autiće koje manje koriste a kompatibilni su za igru na drvenoj pruzi (Slika 9.).

Slika 8. Konstruiranje parkirnih mjesta

Slika 9. Igra cestom

CENTAR GRADILIŠTA

Dječji interes za građevinskim strojevima bio je dodatan poticaj za izradu gradilišta. Iskorištena je stara automobilska guma koja je tvorila granicu gradilišta. Napunjena je pijeskom, šljunkom i kamenjem kako bi što vjernije prikazala doživljaj gradilišta (Slika 10.). Kupljene su razne igračke građevinskih strojeva prikladne za dobnu skupinu, kao što su igračke kamioni, buldožeri, dizalice i kopači (Slika 11.). Nadalje, djeca su donosila razne predmete poput kocaka na gradilište te ih koristila u igri. Stvaranje putova za igru autićima i građevinskim strojevima u vanjskom prostoru vrtića pruža djeci mogućnosti za maštovitu igru, društvenu interakciju i razvoj grubih motoričkih vještina. Također ih potiče da se uključe u kreativno pripovijedanje i rješavanje problema dok upravljaju svojim igračkama

vozilima kroz cestovnu mrežu. Djeca koriste gradilište kao priliku za jezični razvoj ispitivanjem o građevinskim procesima i imenovanjem građevinskih strojeva.

Slika 10. Gradilište

Slika 11. Igra na gradilištu

CENTAR DINOSAURA

Stvaranje centra na temu dinosaura u vanjskom prostoru dječjeg vrtića može biti zabavan i privlačan način za poticanje dječje mašte i zanimanja za prapovijesna bića. Trogodišnjaci i četverogodišnjaci dijele veliki interes prema dinosaurima stoga je kreiranje ovog centra bilo potrebno. Za kreiranje ovog centra (Slika 12.) bilo je potrebno odabrati prikladnu lokaciju vanjskog prostora koja je dovoljno prostrana i sigurna za dječje istraživanje. Kao i prilikom ograđivanja centra gradilišta, korištena je stara automobilska guma. Stvoreno je stanište dinosaura koristeći prirodne materijale kao što su kamenje, pijesak

i tlo kako bi se oponašalo prapovijesno okruženje. Dodane su biljke, deblo i lišće kako bi imitirali bujan krajolik dinosaura. Postavljene su plastične figure dinosaura po cijelom staništu. Stvaranje centra dinosaura u vanjskom prostoru dječjeg vrtića ne samo da potiče dječju znatiželju i maštu, već pruža i mogućnosti za praktično učenje o prapovijesnom svijetu. Djeca su često ispitivala kako se koji dinosaur zove i što jede. Potaknuti odgovorima prenosili su dinosaure na druge prostore dvorišta u potrazi za njima primjerenom hranom. To je divan način da se vanjski prostor učini privlačnim i edukativnim dok istovremeno potiče ljubav prema dinosaurima i prirodnom svijetu te njeguje dječji interes kao i komunikaciju postavljanjem pitanja te gradnjom hipoteza (Slika 13).

Slika 12. Igra s dinosaurima

Slika 13. „A kako se ovaj zove?“

GLAZBENI CENTAR

Kreiranje glazbenog centra na otvorenom korištenjem recikliranih materijala u vrtiću može biti fantastičan projekt koji djeci omogućuje istraživanje glazbe, ritma i kreativnosti uz promicanje održivosti. Prilikom biranja materijala za izradu glazbenog centra prvenstveno je potrebno voditi računa o sigurnosti. Nužno je ukloniti sve oštre rubove ili opasne komponente i provjeriti postoji li opasnost od gušenja malim dijelovima. U suradnji s roditeljima prikupljeni su razni sigurni i čisti reciklirani materijali koji mogu proizvesti različite zvukove kada ih se udari ili svira: poput limenki, plastičnih boca, drvenih blokova, metalnih poklopaca, lonaca i tava te plastičnih kolutova. Za formiranje glazbenog centra bilo je potrebno pronaći odgovarajući prostor u dvorištu dječjeg vrtića koji je siguran i dostupan za slobodnu igru djece te je na njega moguće objesiti novoizrađeni glazbeni centar. Postavljen je *glazbeni zid* (Slika 14.) koristeći doniranu drvenu paletu na koju su raspoređeni reciklirani materijali na organiziran i vizualno privlačan način. Izrađeni su stalci za udaraljke koristeći reciklirane drvene igračke kojima se izgubila prvotna svrha. Glazbeni zid okačen je na ogradu, vodeći računa o stabilnosti i sigurnosti kao i dostupnosti svih dijelova svoj djeci. Primarni cilj kreiranja ovog centra je djeci vrtićke i jasličke dobi pružiti obogaćujuće glazbeno iskustvo. Uz odgovarajući nadzor i fokus na sigurnost te kreativnost, vanjski glazbeni centar koji koristi reciklirane materijale postat će omiljeni i edukativni prostor u kojem djeca mogu istraživati svijet glazbe.

Slika 14. Dijete jaslícke dobi koristi glazbeni zid

CENTAR KUHINJE

Stvaranje kuhinjskog centra za dječju igru u vanjskom prostoru dječjeg vrtića može biti ugodno i poučno iskustvo. Potaknuti dječjim interesom i zanimanjem za centar kuhinje u SDB, odgojitelji su osmislili tzv. *ljetnu kuhinju* za vanjski prostor dječjeg vrtića. Naime, vrtić u kojem je provedeno istraživanje ima elemente Waldorfa pa su djeca često uključena u pripremu hrane. Tijekom godine, djeca ovog vrtića mijese kruh, izrađuju kekse, peku pizzu, pripremaju pite, voćne salate i sladolede. Trogodišnjaci su upoznati sa sigurnim korištenjem miksera te vrlo rado sudjeluju u kulinarskim aktivnostima. Prethodno navedeno bilo je poticaj za kreiranje centra kuhinje. Odabir prikladne lokacije prvi je bitan korak u kreiranju centra kuhinje. Bitno je odabrati sigurno i pristupačno mjesto koje je barem djelomično zaštićeno od

izravne sunčeve svjetlosti. Korišteno je nekoliko paleta za izradu kuhinjskog elementa. U ovom koraku korišteni su partneri nekolicine odgojitelja, što za dostavu paleta, što za rezanje i prekranje istih. Paleta su bile donacija, kao i sav ostali materijal korišten u izradi centra kuhinje. Kuhinjski element sadrži radnu ploču, sudoper i štednjak kako bi oponašao pravu kuhinju. Osmišljene su i postavljene police za čuvanje namirnica i posuđa. Svi materijali korišteni u centru kuhinje sigurni su za djecu. Bitno je izbjegavati oštre rubove, otrovne boje i male dijelove koji mogu predstavljati opasnost od gušenja. Daske su brušene kako bi se osigurala nesmetana i sigurna dječja igra. Nadalje, dodan je kuhinjski pribor i posuđe za igru sigurno za djecu, kao što su plastični i drveni tanjuri, šalice, pribor za jelo, lonci i tave (Slika 16.). Dječja mašta i kreativnost vidljiva je u osmišljavanju namirnica koje se nalaze oko njih, pa trava postaje salata a cvijeće začini. Limene posude napunjene su kuglicama krep papira u raznim bojama koje su predstavljale hranu po njihovom izboru kao što su grašak i grožđe, kamenjem koje je predstavljalo krumpir, grančicama koje su predstavljale špagete i lišćem koje je predstavljalo salatu. Kuhinji su pridodani stol i dvije stolice prilagođeni dječjem uzrastu kako bi djeca mogla sjediti i sudjelovati u simboličkoj igri (Slika 17.). Ovakvo okruženje potaknulo je djecu da preuzmu različite uloge tijekom igre, kao što su kuhari, poslužitelji ili gosti restorana. Djeca su potaknuta na kreativnost i društvenu interakciju te socijalnu osviještenost. Starija djeca uključuju mlađu u igru i odnose se prema njima s puno pažnje i nježnosti (Slika 15.). Stvaranje centra kuhinje u vanjskom prostoru dječjeg vrtića pruža djeci prekrasnu priliku za maštovitu igru, razvijanje društvenih vještina te istraživanje svijeta kuhanja i prehrane. Promiče kreativnost, timski rad i komunikaciju među djecom, što ga čini vrijednim i ugodnim dodatkom prostoru za igru na otvorenom.

Slika 15. Serviranje hrane

Slika 16. Igra u ljetnoj kuhinji

Slika 17. Uključivanje mlade djece u igru

Osmišljeni i kreirani centri pridonijeli su razvoju maštovitih aktivnosti tijekom kojih su se ostvarivale interakcije djece što je utjecalo na razvoj pozitivnije atmosfere. Djeca su

bila mirnija, igra je bila konstruktivnija. Dječje reakcije bile su za odgojitelje dodatni poticaj što je potaklo puno novih ideja za buduće projekte. Većom uključenošću djece i igre bez sukoba, odgojiteljima je omogućeno dokumentiranje dječjih aktivnosti, praćenje rada i dječjih interesa, uključivanjem u aktivnosti vođene od strane djece te reagiranje na dječje upite. Uvođenje promjena u prostorno-materijalni koncept dvorišta donio je promjene spomenute promjene u radu odgojitelja vezane za praćenje i dokumentaciju dječjih aktivnosti.

4.7. Treća faza

Treća, ujedno i posljednja faza ovog istraživanja započela je fokus grupom. Nakon mjesec dana planiranja i implementiranja novih ideja u postojeći vanjski prostor odgojitelji su se sastali na još jednom Zoom sastanku. Entuzijizam je bio znatno veći. Spoznaja odgojitelja da uvedene promjene u prostorno-materijalnim uvjetima imaju pozitivan i značajan učinak na djetetov život, nesumnjivo donose niz emocija i osjećaj ispunjenja. Zadnja faza zamišljena je kao implementacija novih saznanja u pripremu aktivnosti. Glavna pitanja ove fokus grupe bila su:

Jeste li zadovoljni učinjenim promjenama?

Što ste primijetili u dječjim aktivnostima u proteklih mjesec dana?

Koji su sljedeći koraci u izmjenama prostora?

Kakvo je sada vaše mišljenje o prostorno-materijalnim uvjetima vanjskog prostora dječjeg vrtića? Je li se ono promijenilo u odnosu na početak istraživanja?

Odgojitelji su imali više vremena promatrati i dokumentirati dječje slobodne aktivnosti u novoorganiziranom prostoru što im je omogućilo bolju pripremu. Na ovoj fokus grupi odgojitelji su iznijeli niz ideja vezanih za nadolazeći period. U likovnom centru planirano je oslikavanje kamenja kako bi dobili prehrambene artikle za centar kuhinje. Plan je bio i proširiti vrt. Djeca su posadila sjemenke graha (Slika 18.), brinula se za njih i uz pomoć odgojiteljica iste posadila no olujno nevrijeme uništio im je sadnice. Ta nemila situacija bila je odličan situacijski poticaj za razgovor o utjecaju vremena na usjeve, smišljanje načina kako ih zaštititi. Djeca su još danima kasnije dolazila u vrtić prepričavajući što su čula kod kuće ili na TV-u vezano za hrvatsku poljoprivredu.

Slika 18. Sadnja graha

Vrući lipanjski dani bili su pravo vrijeme za igru vodom, istraživanje što pluta a što tone. Djeca su rado istraživala, smišljala načine na koje bi plutali i oni elementi koji inače tonu. Izrađivali su brodove koristeći kuglice stiropora i komadiće papira umjesto jedra. Otkrili su kako je moguće izraditi brod koji će se kretati na vodi koristeći napuhani balon. Odgojitelji su cijeli rad dokumentirali bez zabrinutosti hoće li se djeca smočiti ili uprljati. Zadovoljniji vanjskim uvjetima, djeca i odgojitelji sve su češće provodili vrijeme na otvorenom umjesto u SDB. Provodili su organizirane aktivnosti na vanjskom prostoru (Slika 17.) primjerene djeci svih dobnih skupina. Također, po uzoru na Hansen i suradnice (2004), odgojitelji su počeli provoditi aktivnosti koje su započinjali na otvorenom a nastavljali u SDB (Slike 18. i 19.) i obrnuto.

Slika 19. Igra slijepog miša na otvorenom

Slika 20. Istraživanje puževa na otvorenom

Slika 21. Puž načinjen od magnetnih konstruktora u SDB

U konačnici, cilj ove faze bila je usporedba inicijalnog i finalnog ispitivanja stavova odgojitelja. U razgovoru, primjetno je kako su se stavovi odgojitelja mijenjali tijekom istraživanja.

Iz podataka dobivenih ovom fokus grupom može se zaključiti kako su odgojitelji promijenili stav vezano za vanjski prostor dječjeg vrtića te na kraju istraživanja većinski smatraju kako je isti izrazito poticajan i ugodan za djecu. Nadalje, u ovoj fazi odgojitelji su većinski zadovoljni vanjskim uređenjem prostora dječjeg vrtića.

U daljnjem tekstu nalazi se nekoliko primjera odgovora odgojitelja:

A.Ž.: „Ovo je odlično! Žao mi je što nismo ranije krenuli. Reakcija djece je nevjerovatna. Više nema toliko prepiranja na dvorištu, svi su mirni i usredotočeni na neku svoju aktivnost.“

M.S.: „Baš sam neki dan razmišljala o tome kad sam dolazila na posao, nije bilo vike iz dvorišta, mislila sam da ste unutra. Kad sam došla i vidjela puno dvorište djece a svi mirni i zaigrani, baš sam se iznenadila.“

D.B.: „Kuhinja je bila odlična ideja. Svi vole provoditi vrijeme ondje. Osjećam se puno ugodnije na dvorištu nego prije par mjeseci. Dobro smo to organizirali. Sad još samo da promijenimo ogradu.“

M.G.: „Puno smo toga napravili u ovih par mjeseci. Sviđa mi se gdje idemo s tim. Sviđa mi se što smo uključili i roditelje, što imaju uvid u radove pa možda i samoinicijativno ponude neku vrstu pomoći ili donacije.“

M.S.: „I napokon smo promijenili pijesak u pješčaniku. Sad mi nije problem pustiti djecu da se igraju tamo, ne bojim se što će ondje naći ili što će pokupiti. Još imamo i zalihe za sljedeću izmjenu o kojima ne moramo razmišljati.“

Uvidom istraživača u praksu i pedagošku dokumentaciju primijećeno je kako se odgojiteljeva organizacija boravka na otvorenom promijenila prilikom promjene vremenskih uvjeta. Djeca jasličke skupine provode podjednako vremena na otvorenom kao i djeca vrtičke skupine prilikom nepovoljnih vremenskih uvjeta.

Nazočnošću istraživača u skupini uočeno je kako odgojitelji češće organiziraju aktivnosti u vanjskom prostoru dječjeg vrtića čime se može zaključiti kako im je boravak ondje postao ugodniji.

5. Zaključak

Suradnja odgojitelja i istraživača obilježila je istraživanje te doprinijela uspješnoj provedbi zamišljenog. Zajedničko promišljanje o odgojno-obrazovnoj praksi, prelaženje prepreka, planiranje promjena i unaprjeđenje prostora učinili su golemi napredak u odnosu na inicijalno stanje. Svaka faza istraživanja dovela je do određenog napretka. Prije svega, stavovi odgojitelja prema vanjskom prostoru dječjeg vrtića pretakali su se na provođenje aktivnosti. Odgojitelji su većinom bili supervizori dječjih samostalno vođenih aktivnosti, a u manjem dijelu njihovi pokretači. Isto iskustvo imali su McClintic i Petty (2015). Uvođenjem promjena mijenjalo se i ponašanje djece. Igra je postala strukturirana, a djeca mirnija, dulje su se zadržavala u novoorganiziranim centrima aktivnosti te je bilo znatno manje sukoba u igri. Ovakvo stanje odgovara istraživanju koje je provela Czalczyńska-Podolska (2014). Rezultati njenog istraživanja pokazuju da okruženje za igru utječe na ponašanje djeteta, ali snaga tog utjecaja i njegove varijacije po zonama igrališta ostaju nepoznati. Uvođenje *ljetne kuhinje* potaknulo je raznovrsniju dječju igru koja je vremenski dulje trajala. Potrebe centra kuhinje izrodile su aktivnosti u drugim centrima poput likovnog centra i oslikavanja kamenja. Istraživanje koje su proveli Nedovic i Morrissey (2013) izvješćuje o uočenim odgovorima djece na prirodne značajke uvedene u preuređenje dvorišta vrtića. Odrasli i djeca u velikoj su većini preferirali prirodne elemente. U *ljetnoj kuhinji* primjetno je kako djeca preferiraju drvene tanjure u odnosu na plastične, koriste prirodne materijale kao prehrambene namirnice.

Naposlijetku, može se konstatirati kako je cilj istraživanja bio ispunjen – odgojitelji su izmijenili svoje stavove vezane za prostorno-materijalni kontekst dječjeg vrtića unaprijedivši odgojno-obrazovnu praksu. Na temelju ovog istraživanja otvara se put daljnjem unaprjeđenju kontekstualnih uvjeta dječjeg vrtića kao i profesionalnom rastu i razvoju odgojitelja.

6. Literatura

1. Agencija za odgoj i obrazovanje (2011). *Akcijsko istraživanje i profesionalni razvoj učitelja i nastavnika*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje.
2. Bašić, S. (2011). *(Nova) slika djeteta u pedagogiji djetinjstva*. U: D. Maleš (Ur.), *Nove paradigme ranog odgoja*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu - Zavod za pedagogiju. str. 19-37.
3. Cesarone, B., Katz, L. G. (1994). *Reflection on the Reggio Emilia Approach*. Urbana: ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education
4. Cohen, L., Manion, L. i Morrison, K. (2007). *Metode istraživanja u obrazovanju*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
5. Czalczynska-Podolska, M. (2014). *The impact of playground spatial features on children's play and activity forms: An evaluation of contemporary playgrounds' play and social value*. *Journal of Environmental Psychology*, 38, str. 132-142.
6. Došen-Dobud, A. (1995). *Malo dijete - veliki istraživač*. Zagreb: Alinea.
7. Dowling, M. (2006). *The Learning Environment – creating a learning environment indoors and outdoors*. U: T.Bruce (ur.), *Early Childhood – A Guide for Students*. London: SAGE Publications Ltd.
8. Edwards, C., Forman, G., Gandini, L. (1998). *The Hundred Languages of Children – The Reggio Emilia Approach*, *Advanced Reflections*. London: Ablex Publishing Corporation.
9. Fullan, M. (2006). *Change forces with Vengeance*. London: Routledge Falmer press.
10. Gardner, H. (2006). *Multiple intelligences: New horizons in theory and practice*. New York: Perseus Books..
11. Hansen, K.A., Kaufmann, R.K., Walsh, K.B. (2004.). *Kurikulum za vrtiće: razvojno - primjereni program za djecu od 3 do 6 godina*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
12. Hendrick, J. (1997). *First Steps Toward Teaching the Reggio Way*. Prentice-Hall.
13. Hrvatski sabor (2008). *Državni pedagoški standard*. Narodne novine NN 63/2008. Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html (17.09.2023.)

14. Hrvatski sabor (2022). *Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju*. Narodne novine 10/97, 107/07, 94/13, 98/19, 57/22, 101/23. Preuzeto s <https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-pred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazovanju> (17.09.2023.)
15. Jurčević-Lozančić, A. (2011). *Socijalne kompetencije i rani odgoj*. U: Maleš, D. (ur.) *Nove paradigme ranog odgoja*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju, str. 153-176.
16. Kemmis, S., McTaggart, R., Nixon, R. (2014). *The Action Research Planner Doing Critical Participatory Action Research*. eBook. Singapore: Springer Science+Business Media.
17. Kemple, K.M., Oh, J., Kenney, E., Smith-Bonahue, T. (2016). *The Power of Outdoor Play and Play in Natural Environments*. *Childhood Education*, 92 (6), str. 446-454.
18. Malaguzzi, L. (1993). *For an education based on relationships*. *Young Children*, 49(1), str. 9–12.
19. Malaguzzi, L. (1997). *History, Ideas and basic Philosophy – An Interview with Lella Gandini*. U Edwards, C. P., Gandini, L., Foreman, G. (Ur.) *The Hundred Languages of Children—The Reggio Emilia Approach, Advanced reflections*. (str. 49 - 97). London: Publishing Corporation.
20. Malašić, A. (2015). *Dijete, odgojitelj, arhitekt – partnersko sukonstruiranje prostornomaterijalnoga okruženja dječjega vrtića*. *Život i škola*, LXI (1), str. 123-132.
21. McClintic, S., Petty, K. (2015). *Exploring Early Childhood Teachers' Beliefs and Practices About Preschool Outdoor Play*. A Qualitative Study. *Journal of Early Childhood Teacher Education*. 36, str. 24-43.
22. McNiff, J., Whitehead, J. (2006). *All you need to know about action research*. London: Sage Publications.
23. Mikulec, A., Rogulj, E. (2023). *Ovladavanje stranim jezikom u ranoj i predškolskoj dobi*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu Učiteljski fakultet.
24. Miljak, A. (1996). *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja*. Velika Gorica: Persona.
25. Miljak, A. (2000). *Zašto su okruženje i ozračje važni u dječjem vrtiću?*. *Dijete, vrtić, obitelj*, 6 (22), str. 4-8. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/182103> (30.8.2023.)

26. Miljak, A. (2007). *Teorijski okvir sukonstrukcije kurikuluma ranog odgoja*. U: Previšić, V. ur.: *Kurikulum: teorije – metodologija - sadržaj - struktura*. Zagreb: Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Školska knjiga, str. 205-249.
27. Miljak, A. (2009). *Življenje djece u vrtiću: novi pristup u shvaćanju, istraživanju i organiziranju odgojno-obrazovnog procesa u dječjem vrtiću*. Zagreb: SM naklada d.o.o.
28. Ministarstvo prosvjete i kulture (1991). *Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece*. Zagreb: Glasnik Ministarstva prosvjete i športa 7/8. Preuzeto s <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Dokumenti-ZakonskiPodzakonski-Akti/Predskolski/Programsko%20usmjerenje%20odgoja%20i%20obrazovanja%20pred%C5%A1kolske%20djece%20-%20Glasnik%20Ministarstva%20kulture%20i%20prosvjete%20RH%207-8-1991.pdf> (17.09.2023.)
29. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2010). *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. Republika Hrvatska. Preuzeto s http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf (17.09.2023.)
30. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2015). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj*. Narodne novine 5/2015.
31. Mlinarević, V. (2004). *Vrtičko okruženje usmjereno na dijete*. *Život i škola*, br. 11 (1/2004), str. 112-119.
32. Mlinarević, V., Tomas, S. (2010). *Partnerstvo roditelja i odgojitelja - čimbenik razvoja socijalne kompetencije djeteta*. *Magistra Iadertina*, 5(5), str. 143-158.
33. Montessori, M. (2003). *Dijete: Tajna djetinjstva*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
34. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja [NCVVO]. (2012). *Priručnik za samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja. Preuzeto s https://www.ncvvo.hr/wp-content/uploads/2021/07/prirucnik_predskolski_odgoj.pdf (17.09.2023.)
35. Nedovic, S., Morrissey, A.M. (2013). *Calm, active and focused: Children's responses to an organic outdoor learning environment*. *Learning Environment Research*, 16, str. 281-295.

36. Nicholson, E. (2005). *The school building as a third teacher*. Children's Spaces. London: Architectural Press, str. 44-65.
37. Perry Good, E. (1995). *U potrazi za srećom*. Zagreb: Alinea.
38. Perry Good, E. (1997). *Opći smjer*. Zagreb: Alinea.
39. Petrović-Sočo, B. (2007). *Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje*. Zagreb: Mali profesor.
40. Reeve, J. (2010). *Razumijevanje motivacije i emocija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
41. Rogulj, E. (2022). *Dijete u digitalnom okružju*. Zagreb: Školska knjiga.
42. Slunjski, E. (2006). *Stvaranje predškolskog kurikuluma u vrtiću – organizaciji koja uči*. Zagreb, Čakovec: Mali profesor, Visoka učiteljska škola.
43. Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić zajednica koja uči*. Zagreb: Spektar Media.
44. Starc, B., Čudina-Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga
45. Šagud, M. (2002). *Odgajatelj u dječjoj igri*. Zagreb: Školske novine.Fstar
46. Tankersley, D. (2012). *Teorija u praksi : priručnik za profesionalni razvoj odgajatelja*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
47. Valjan Vukić, V. (2012). *Prostorno okruženje kao poticaj za razvoj i učenje djece predškolske dobi*. Magistra Iadertina, 7 (1), str. 123-132.
48. Vujičić, L. (2011). *Novi pristup istraživanju kulture vrtića*. U: Maleš, D. (ur.) Nove paradigme ranog odgoja. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju, str. 209 – 236.

7. Popis slika (Izvor: osobna zbirka)

Slika 1. Samoorganizirana istraživačka aktivnost na otvorenom	9
Slika 2. Vrt za uzgoj povrća (sadnica rajčice).....	10
Slika 3. Razvoj grube motorike (poligon).....	11
Slika 4. Vršnjačka pomoć prilikom ljuljanja.....	11
Slika 5. Djeca zajedno pune kanticu	11
Slika 6. Dotrajala ograda dječjeg vrtića	19
Slika 7. Opremljenost dvorišta.....	20
Slika 8. Konstruiranje parkirnih mjesta	27
Slika 9. Igra cestom.....	27
Slika 10. Gradilište.....	28
Slika 11. Igra na gradilištu	28
Slika 12. Igra s dinosaurima.....	29
Slika 13. „A kako se ovaj zove?“	30
Slika 14. Dijete jasličke dobi koristi glazbeni zid.....	31
Slika 15. Serviranje hrane	33
Slika 16. Igra u ljetnoj kuhinji	33
Slika 17. Uključivanje mlađe djece u igru	33
Slika 18. Sadnja graha.....	35
Slika 19. Igra slijepog miša na otvorenom.....	36
Slika 20. Istraživanje puževa na otvorenom	36
Slika 21. Puž načinjen od magnetnih konstruktora u SDB	37

Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)